

Noveller og kortprosa på 1900-tallet

NORGE

Litt historikk

- Novelle kommer av det latinske 'novus' som betyr 'nyhet'.
- Med Giovanni Boccaccios verk *Dekameronen* fra rundt 1350, ble novelle også bruk som litterær sjangerbetegnelse.
- Andre knytter novellen tilbake til middelalderens fabler, legender og anekdoter. *Tusen og en natt* fra rundt år 900 blir også vist til som noveller.



Mulig sjangerdefinisjon

I *Litteraturvitenskapelig leksikon* finner vi følgende definisjon av novellen: “[...] underavdeling av episk diktning, relativt kort fiksjonsfortelling som innenfor sjangeren epikk kan innplasseres mellom andre kortformer som eventyr, fabel, anekdote og parabel på den ene side, og epos og roman på den andre side.” (Lothe 1997:175)



Novelle – noen mulige sjangertrekk

- En novelle er kort i forhold til en roman.
- En novelle starter ofte in medias res.
- Novellen foregår som oftest innenfor et kort tidsrom, på begrenset plass og med få hovedpersoner og bipersoner.
- Noveller har som oftest en spenningskurve som stiger mot en topp mot slutten av novellen eller vendepunktet.
- Slutten er gjerne åpen, Sammenlignet med en roman er novellen ofte komprimert, kun det viktige er tatt med.
- Man bruker ofte antydninger fremfor klartekst.



Novelle – noen mulige sjangertrekk

- Lengde
 - "a short story can be read in one sitting." (Edgar Allan Poe)
- En muntlig fortellertradisjon
 - "Ei novelle bør ikkje vare lenger enn det tar å drikke ei flaske raudvin." (Ragnar Hovland)
- Begivenhet
 - "Hva er vel en novelle, annet enn en uhørt, inntruffet begivenhet." (Johan Wolfgang Goethe)
- Tematikk
 - "Novelleskriving er ein krevjande sport, ein slags litteraturens 400-meter." (Ragnar Hovland)
- Begynnelser og avslutninger
 - "Novellen skal være som et godt utført sleggekast." (Jan Kjærstad)
- Sjanger som en forventning til teksten



Norsk, svensk og dansk litteratur ved tusenårsskiftet

Vi ser flere tendenser på samme tid:

- Narrativ utfoldelse (Saabye Christensen, Jan Kjærstad, Kjartan Fløgstad, Tore Renberg, Karl Ove Knausgård, Sara Stridsberg (*Drömfakulteten*), Carsten Jensen).
- En utvikling mot *det enkle*, enten i form av *naivisme* (Erlend Loe og Beate Grimrud) eller *minimalisme* (Hanne Ørstavik, Kjell Askildsen, Helle Helle (*Ned til hundene*) og Naja Marie Aidt (*Bavian*))



Světová literatura

- Goethe: Novelle 1827
- Gogol: Nos 1836
- Gogol: Plášt' 1842
- Poe: Zánik domu Usherů 1848
- Poe: Jáma a kyvadlo 1842
- Turgeněv: Lovcovy zápisky 1852
- A. Schnitzler: Die Traumnovelle (1928)

Skandinávie

- St.St. Blicher 1832-33
- Křesadlo 1835
- Stín 1847
- Synnøve Solbakken 1857
- Faderen 1860 (Småstykker)
- Noveletter 1882 (Karen 5 s.)



Norske forfattere

- Tarjei Vesaas (1897-1970)
- Johan Borgen (1902-1979)
- Torborg Nedraas (1906-1987)
- Cora Sandel (1880-1974)
- Gunvor Hofmo (1921-1995)
- Tor Ulven (1953-1995)
- Gro Dahle (1962)
- Frode Grytten (1960)
- Johan Harstad (1979)
- Bjarte Breiteig (1974)



“Hundene i Tessaloniki” av Kjell Askildsen

- Kjell Askildsen debuterte i 1953 med novellesamlingen *Heretter følger jeg deg helt hjem*.
- Det virkelige gjennombruddet kom først på 1980-tallet med de stilistisk utsøkte minimalistiske novellene, bl.a. *Thomas F's siste nedtegnelser til almenheten* (1983).
- Han ble tildelt Svenska Akademiens nordiske pris 2009.



“Hundene i Tessaloniki” av Kjell Askildsen

- Fra *Hundene i Tessaloniki* (1996)
- Askildsens samlivsnoveller
 - Isolerte menneskers ensomhet og desillusjon
- Askildsens noveller har blitt beskrevet som metafor-fattige og hyperrealistiske
 - Fortellemåten er konkret. Det innebærer bl.a. at alt som har med eksistensielle temaer å gjøre, er koplet til konkrete, ofte trivielle rekvisitter som sigaretter og vinflasker
 - Et språklig og sosialt spill
- Det paradoksale forholdet mellom taushet og tale
 - Mislykket kommunikasjon mellom mennesker i nære relasjoner
- Det mimetiske begjær, René Girard



Teorie žánru novely

- Brander MATTHEWS: The Philosophy of the Short-story 1892
- Walter Pabst: Novellentheorie und Novellen dichtung 1967
- Paul Hernadi: Beyond Genre: new directions in literary classification 1972
- Asbjørn Aarseth: Novelle teori 1981
- Alastair Fowler: Kinds of literature: an introduction to the theory of genres and modes 1982
- Petr Zajac: Pulzovanie literúry 1993
- Martin Pilař: Pokus o žánrové vymezení povídky 1994
- Ivo Pospíšil: Genologie a proměny literatury 1998



David Damrosch

- A lot of papers are talking about different aspects of the fact that world literature has a kind of a double life and it exists in a way between a local or national point of origin and an international or transnational or global reception or audience. So it is, I think, always marked by both poles. It is sort of between its point of origin and its point of reception. I think it is bad if world literature gets purely trapped in its moment of origin. If it becomes a kind of exotic, ethnic curiosity, that is not good. But it is also not good if it gets purely internationalized and you forget where it comes from.